

MéRNÖKI ANYAGOK

JÁRMŰSZERKEZETI ANYAGOK

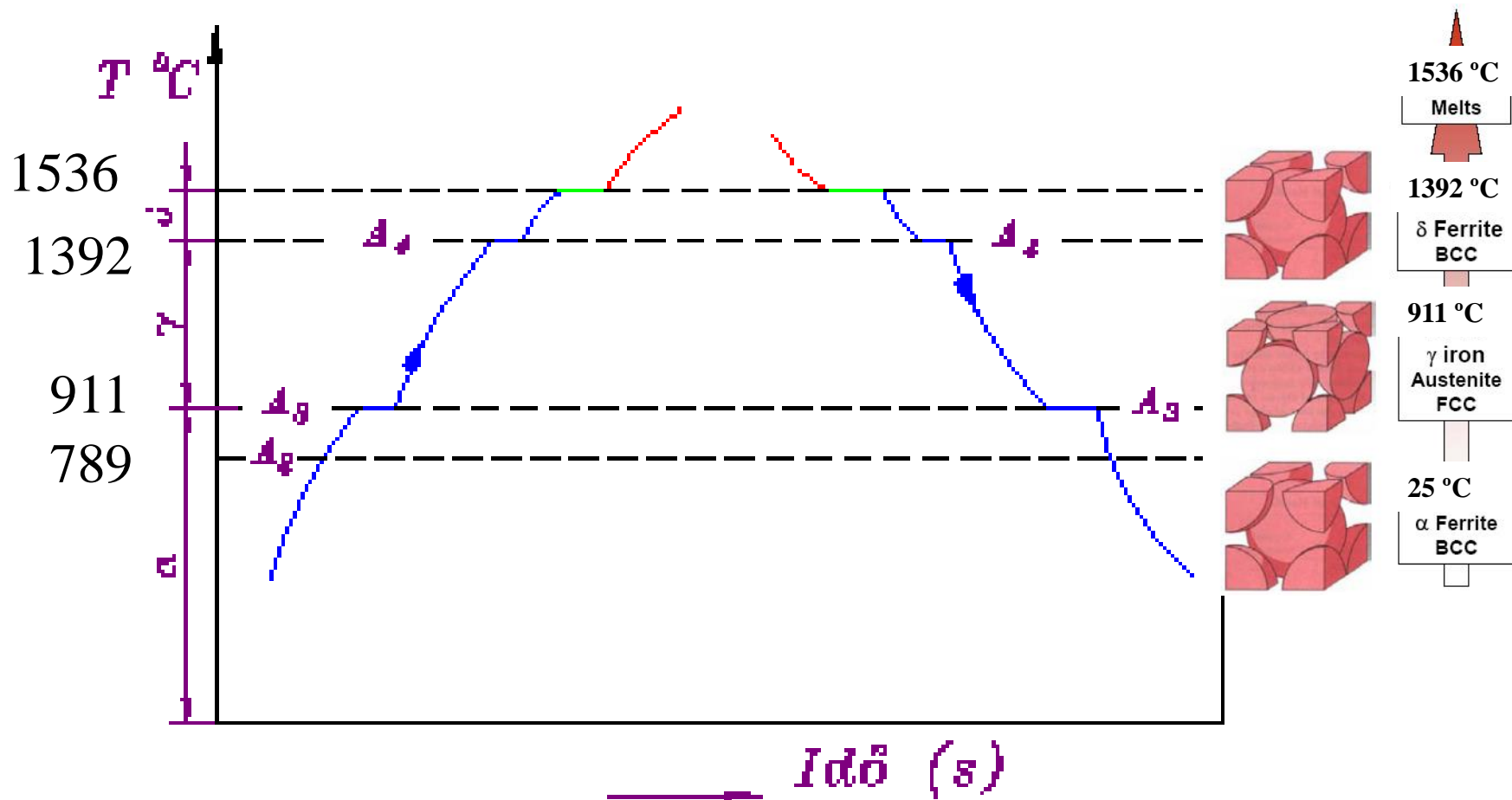
VAS-KARBON ÖTVÖZETRENDSZER

EGYENSÚLYI ÁTALAKULÁSOK

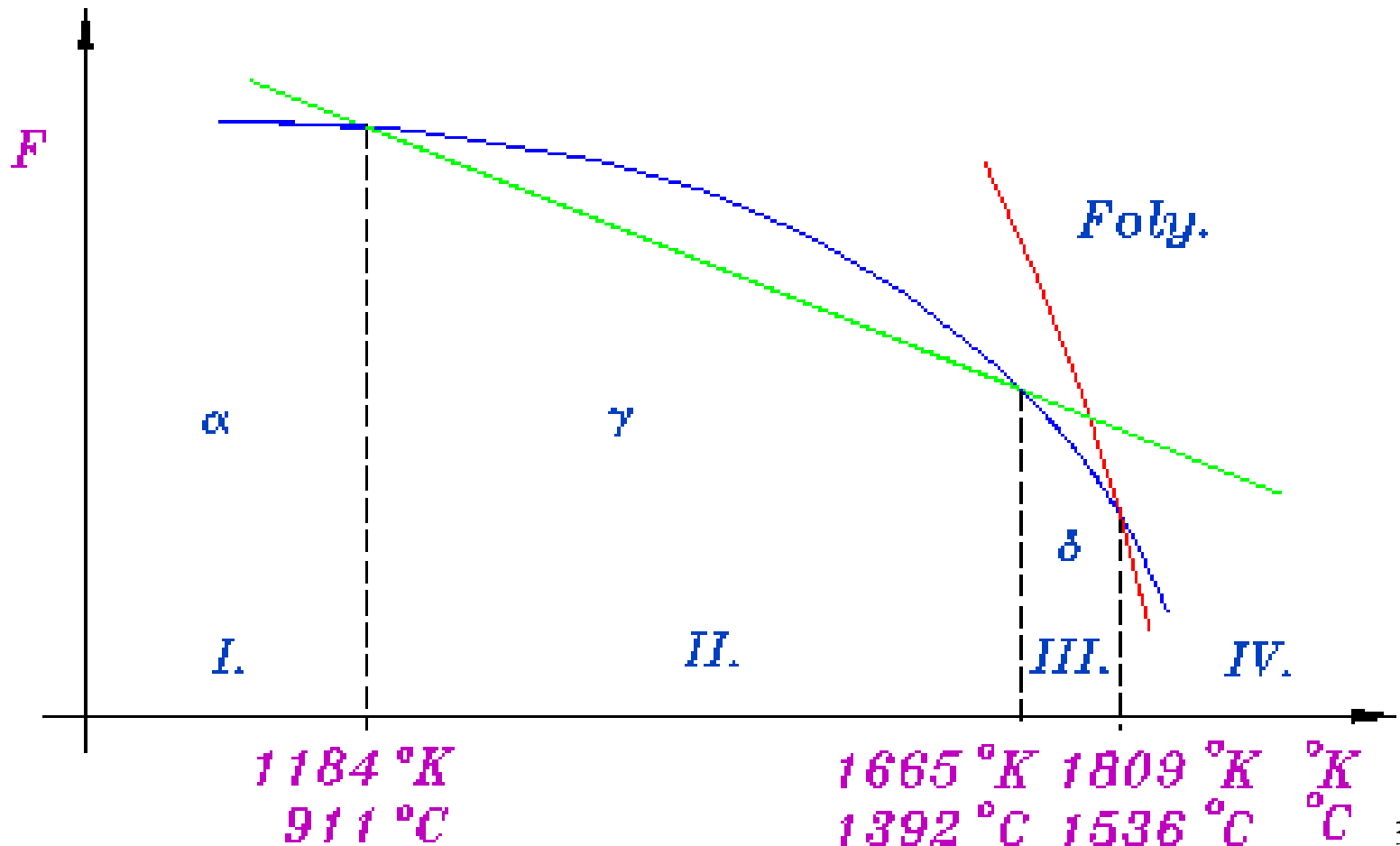
Dr. Hargitai Hajnalka

(Csizmazia Ferencné dr. előadásanyagai alapján)

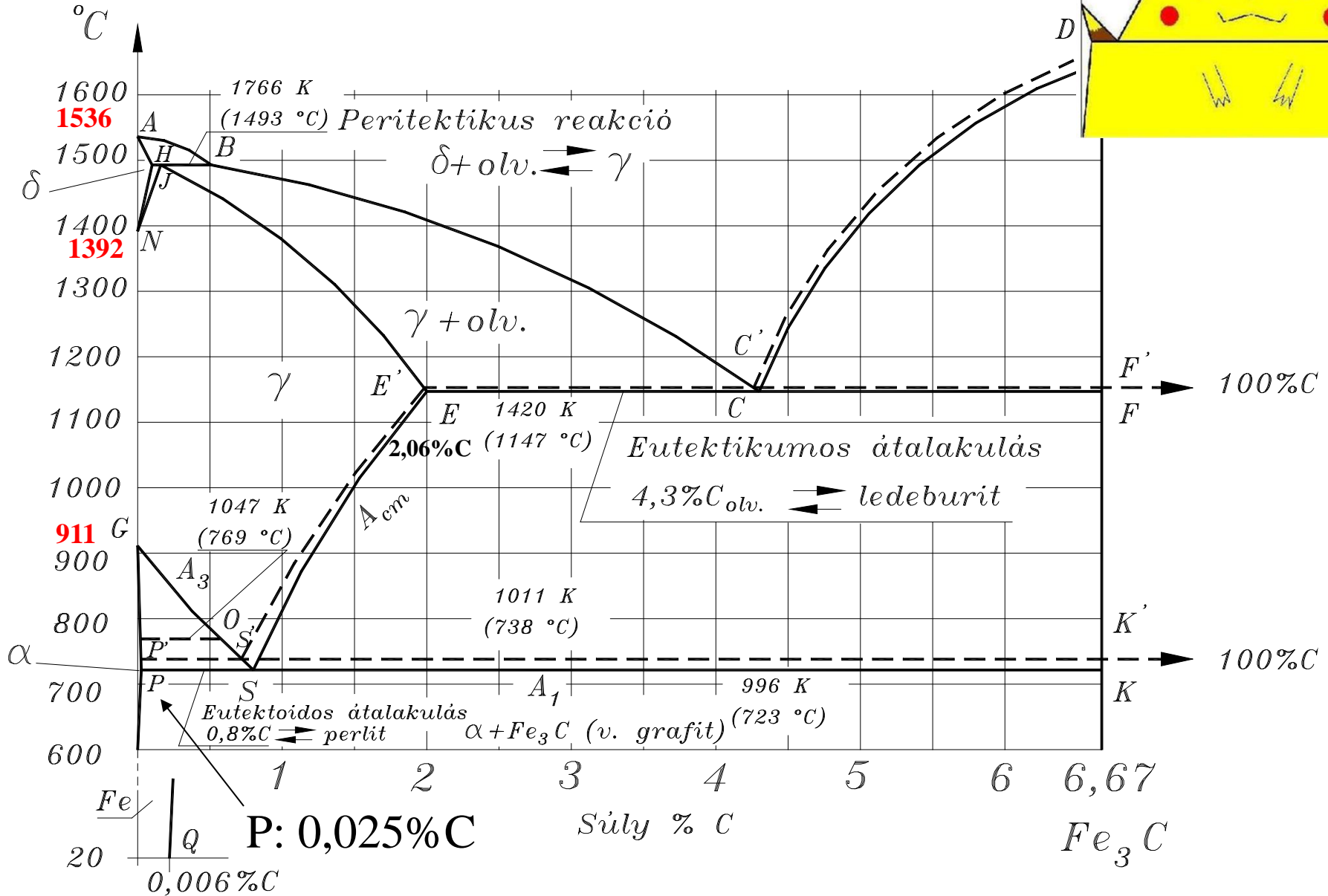
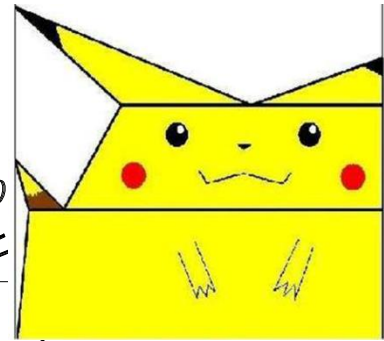
Színvas hevítési és lehűlési görbéje (allotróp átalakulás van)

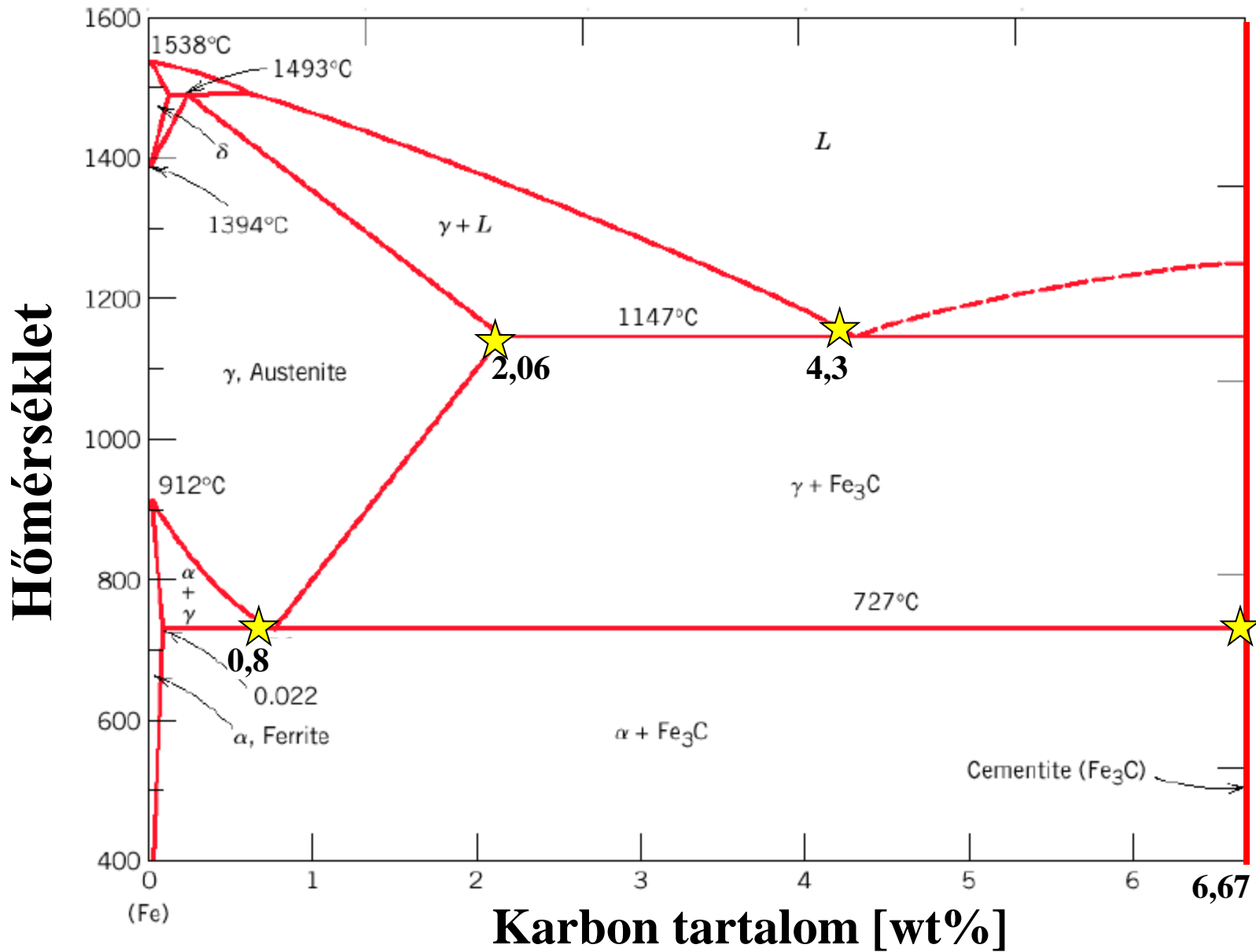
A vas fázisainak szabadenergia görbéi

Vas- Karbon diagram

Fe-Fe₃C diagram

6 % C-nál nagyobb C tartalmú ötvözetekre semmilyen megbízható adatunk nincs, de ezeknek nincs is gyakorlati jelentősége.

(A diagramban a **6.67 C %-nál látott függőleges a Fe_3C interszticiós vegyületnek felel meg**)

A karbon a vasötvözetekben kétféle alakban jelenik meg,

- **mint elemi karbon vagy grafit,**
- **és kötött formában, mint Fe_3C , vaskarbid**
- **A vas-vaskarbid(folyamatos vonal) és a vas-grafit (szaggatott vonal)** ötvözeteknek kétféle diagramjuk van. A két diagramnak egy koordináta rendszerben való ábrázolása Heyn-Charpy névéhez fűződik, ezért nevezzük a diagramot **Heyn-Charpy féle iker diagramnak**.

**700 C° felett megfigyelhető a Fe_3C felbomlása: $\text{Fe}_3\text{C} \rightarrow 3 \text{Fe} + \text{C}$
a grafitos (szaggatott) vonalak a magasabb hőmérsékleteken haladnak.**

A vas-grafit (Fe - C) rendszer a stabil

Az Fe - Fe_3C rendszer a metastabil

Miért gyakoribb a kötött, vaskarbidos forma?

- az elemi C metalloid elem, és mint ilyen, a kristályosodás megindulásához, igen nagy túlhűtést igényel, kristály csírái nagy késéssel képződnek, és a grafit kristályosodási sebessége is kicsi.
- Ezért a nagyobb C tartalmú Fe-C ötvözetek lehűlésekor többnyire az történik, hogy a grafit kristályosodása csírák hiányában még el sem kezdődik, mire az ötvözet annyira lehűl, hogy megkezdődik a karbidos kristályosodás.

- **A grafit kristályosodása vagy végtelen lassú lehűtéssel, vagy a gyakorlatban a vaskarbid stabilitását csökkentő ötvözőkkel - elsősorban Si - érhető el.**
- **A gyakorlati grafitos ötvözetek (öntöttvasak) mindig tartalmaznak 1,5-3 % Si-t!**

A vasötvözetek csoportosítása

- **töretük alapján**
  - **a grafitos ötvözetek**, mindig a kis szilárdságú grafit mentén törnek, így töretük a grafit hatására **szürke**.
  - A **vaskarbidot** tartalmazó ötvözetek töret fémes, tehát **fehér**.

Fe -Fe₃C rendszer

Eddig megismert egyensúlyi diagramok alapján a karbidos rendszerről megállapíthatjuk, **hogyan az alkotók folyékony állapotban minden arányban, szilárd állapotban pedig korlátozottan oldják egymást.**

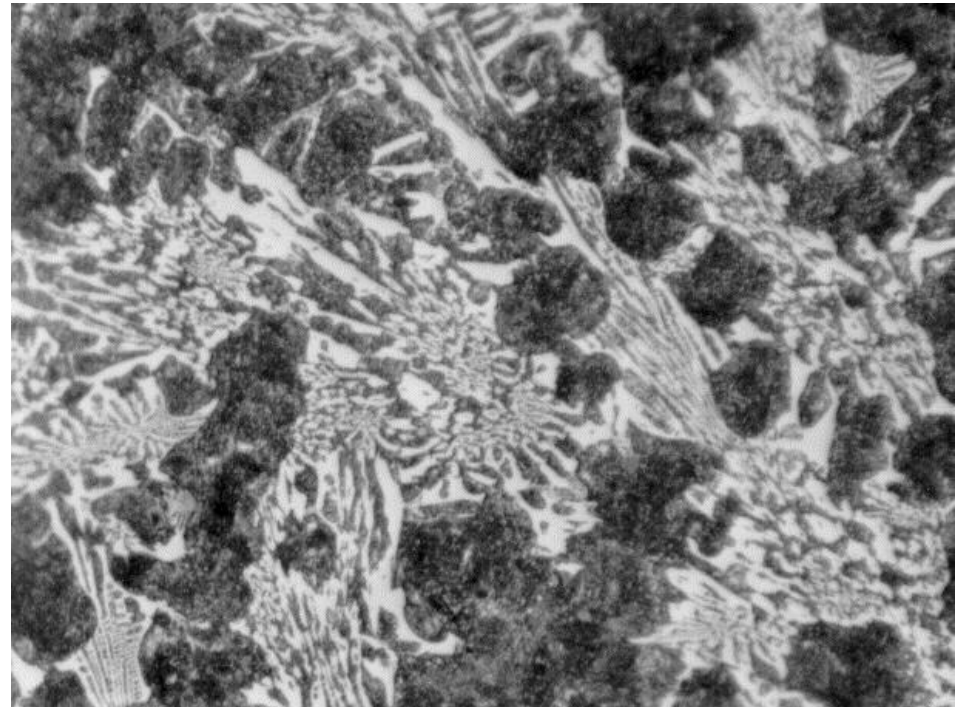
Vasötvözetek
kristályosodásának vizsgálata

Fe-Fe₃C rendszer

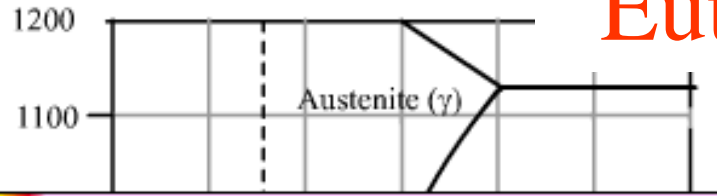
Ledeburit

**1147 C°-on képződik
4,3 %C olvadékból.**

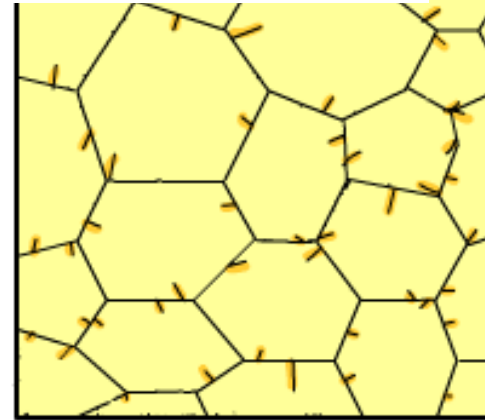
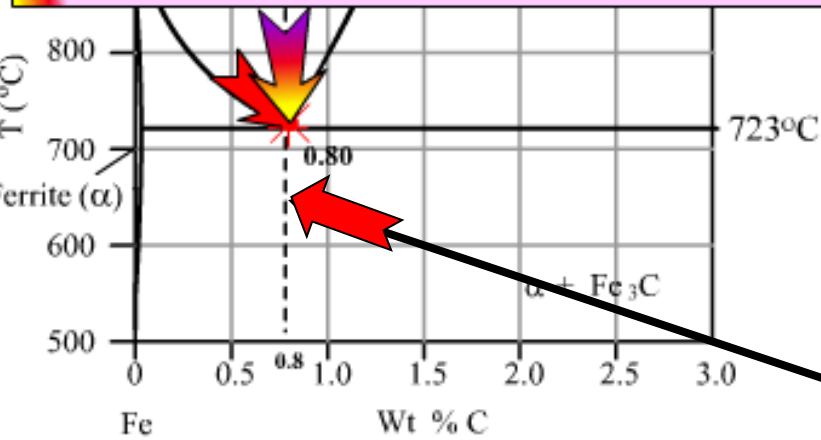
**Fázisai a képződés
hőmérsékletén :
ausztenit és
vaskarbid.**

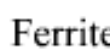

Eutektoidos folyamat

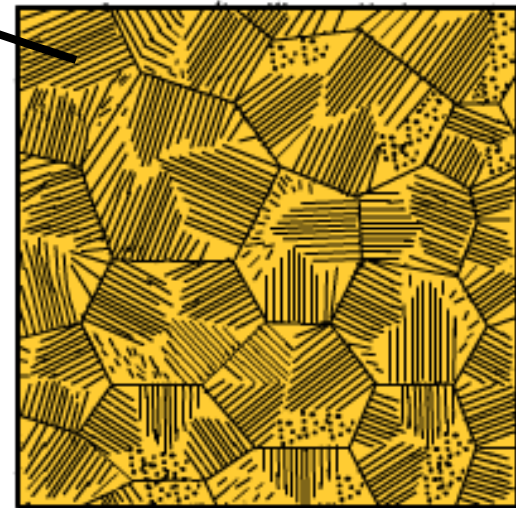
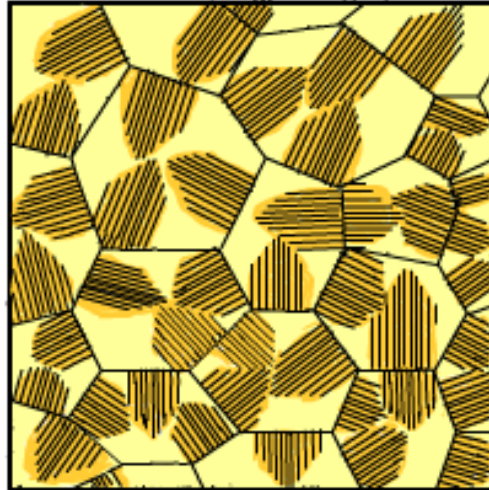
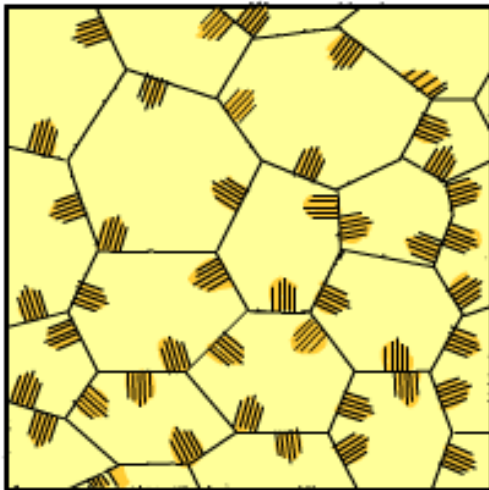

Eutectoid point - here, the three phases are in equilibrium. The compositions of the two new phases are given by the ends of the line through the eutectoid point.

- BACK TO START
- DECREASE TEMPERATURE

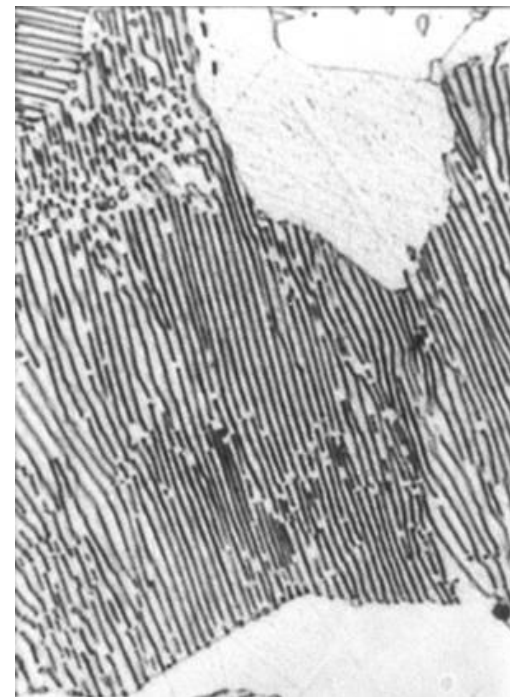
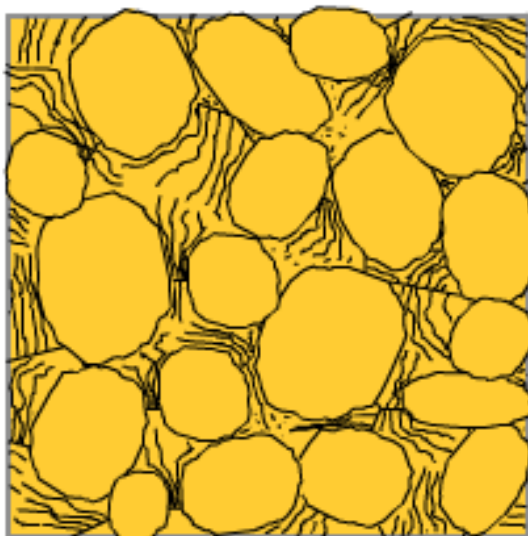
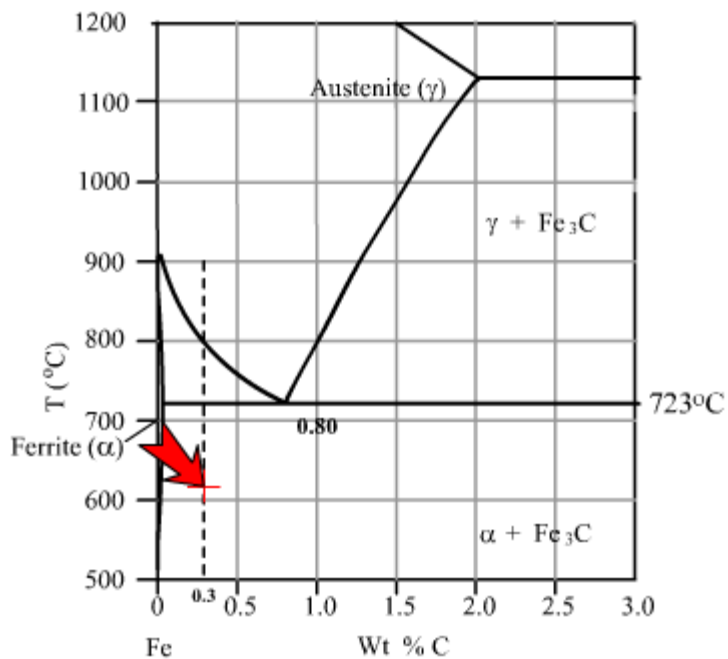
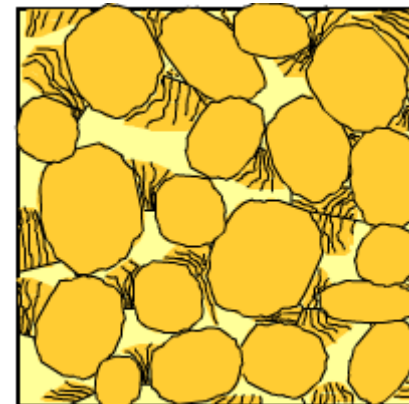
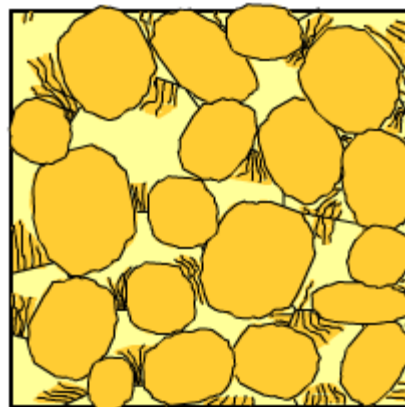
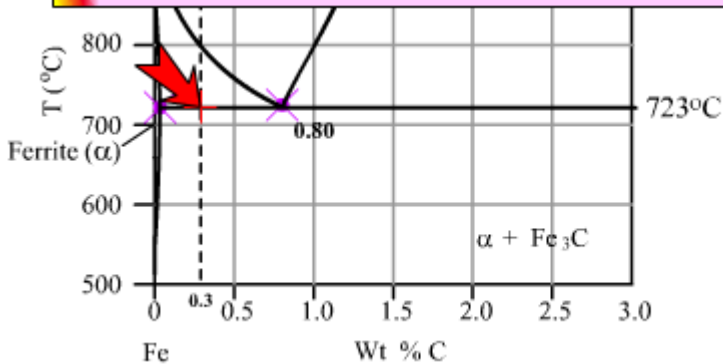
Austenite =
 Fe_3C = Ferrite =

Hipo-Eutektoidos átalakulás

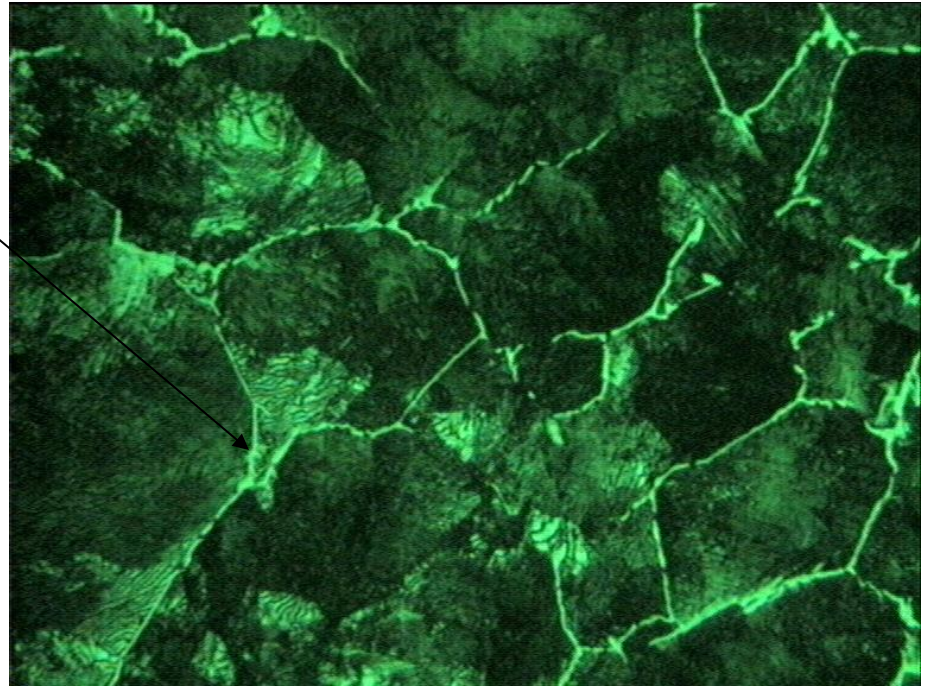
Eutectoid point - here, the three phases are in equilibrium. The compositions of the two new phases are given by the ends of the line through the eutectoid point.

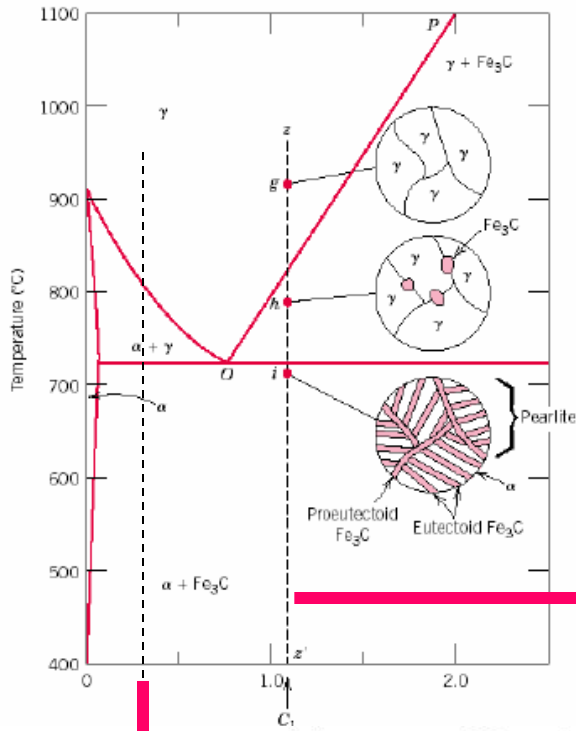
Hiper-Eutektoidos átalakulás

Szekunder cementit

Szegregáció, kiválás a
krisztallithatárok mentén

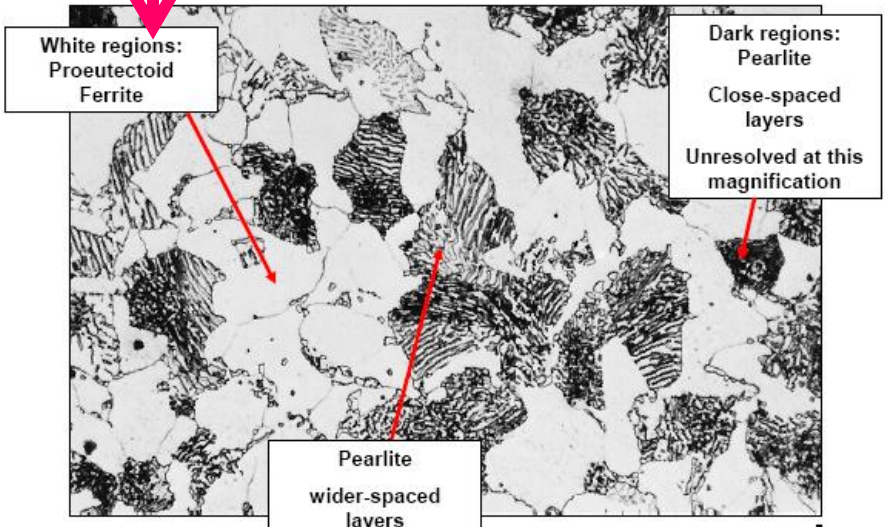

Hyper-eutectoid Composition (1.40 wt% C)

30 μm

Hypo-eutectoid Composition (0.38 wt% C)

91 μm

A vasötvözeteket a diagram alapján csoportosíthatjuk

2,06% karbon tartalomig **acélokról**, az annál nagyobb karbon tartalom esetén **nyersvasakról**, vagy **öntöttvasakról** beszélünk.

Az ötvözeteket tovább az **eutektikus** és az **eutektoidos** ponthoz képesti helyzetük szerint **osztályozzuk**. A **$C < 0,8$ %-nál acélok** **hipoeutektoidos**, ha **$C > 0,8$ %g hipereutektoidos acélok**,

$C < 4,3$ %-nál öntöttvasakat hipoeutektikus, a **$C > 4,3$ % hipereutektikus öntöttvasaknak**

